

Standpunt

Hoeveel aandacht voor veiligheid verdraagt opvoeding?

Twee meisjes aan het water, de Maas. Het is zondagmiddag en ze spelen. Plots komt de jongste in het water terecht. De oudste duikt haar achterna. Beide meisjes verliezen er het leven. Meteen worden de messen gewet. Een schuldige, of op zijn minst een verantwoordelijke dient gevonden. Is het niet de taak van ouders om hun kinderen voortdurend in het oog te houden? Moeten ouders niet over de veiligheid van het kinderspel waken? Deze ouders hebben duidelijk tekort geschoten, daarover lijken velen het eens. Maar schieten we in opvoeding op die manier niet altijd tekort?

Als het over de opvoeding van kinderen gaat, is veiligheid vandaag een kernwoord. Ouders laten zich adviseren over de meest adequate internetfilter, speelpleinen dienen te beantwoorden aan een waslijst van Europese normen en kinderen gaan niet in het verkeer zonder helm en fluovest. De aandacht voor veiligheid is belangrijk. Het maakt deel uit van onze zorg voor kinderen. Kinderen kunnen onbezonnen zijn of bevinden zich soms in kwetsbare situaties en dan is het goed om hun engelbewaarder voor te zijn.

Een belangrijke vraag is wel hoeveel aandacht voor veiligheid opvoeding verdraagt. Wat moeten we bijvoorbeeld denken van het wegloopalarm, dat ouders van peuters en kleuters de kans biedt om hun kinderen onder elektronisch toezicht te houden? Of neem de Splash Buzzer, een halsketting voor kinderen die ouders waarschuwt wanneer hun kind in het water valt. En wat moet een goedmenende ouder met de openingszin op www.veiligheid.nl "Er loeren allerlei gevaren in en om het huis". De aandacht voor veiligheid in opvoeding neemt op zo een moment zulke proporties aan dat ouders het gevoel krijgen dat ze permanent op hun hoede moeten zijn. Angst en schuldgevoel verlammen dan wat in essentie een spannend gebeuren is. Ouders rest dan enkel nog de "Doe ik het goed?" vraag, waarbij een arsenaal aan experts klaar staat om de ouders met raad en daad bij te staan.

Het verhaal van de experts begint bij de aanvang van de twintigste eeuw. Verwijzingen naar de kinderlijke natuur maken voortaan plaats voor experimenteel onderzoek naar ontwikkelingsfenomenen. De nieuwe benadering begon furore te maken onder uiteenlopende namen zoals ontwikkelingspsychologie, kinderpsychiatrie, child study en pedagogische pathologie. Kennis over het kind was voortaan wetenschappelijke kennis, zo vonden de enthousiaste aanhangers van de nieuwe wetenschap. Het verlangen naar opvoeding, de behoefte van de opvoeder om in de leefwereld van het kind in te grijpen, verkreeg zo een wetenschappelijk fundament. De nieuwe kindwetenschap ging hand in hand met de medische wetenschap op zoek naar het in kaart brengen van kindgebreken om op die manier het beeld van het normale kind naar voren te kunnen schuiven. Het geloof in de nieuwe wetenschap leidde

Kinderrechtencommissariaat

Leuvenseweg 86

1000 Brussel

tel.: 02-552 98 00

fax: 02-552 98 01

kinderrechten@vlaamsparlement.be

www.kinderrechten.be

tot de behoefte aan meer toezicht op kind en opvoeding. Deze werd gerechtvaardigd door te wijzen op het belang van het kind. Door de invoering van de wet op de leerplicht en de kindwetten moesten alle kinderen voortaan naar school en konden alle ouders die hun kinderen verwaarloosden met de kindbescherming te maken krijgen.

Toegepast op kinderen, jongeren en hun opvoeding impliceert dit dat bij het begin van de twintigste eeuw de overtuiging ontstond dat het op een dag in principe mogelijk zou zijn om het kind in zijn totaliteit volledig te kennen en te doorgronden. Het was niet meer dan een kwestie van tijd om alle geheimen van kinderen en het kinderleven grondig en transparant in kaart te brengen. Het maakt dat vandaag de idee heerst dat we al heel veel weten. Waar dit weten in hoofdzaak vooral de bedoeling had om ons, volwassene, zekerheid en vertrouwen te geven, stellen we evenwel het omgekeerde vast. Ouders willen 'het beste' voor hun kind, maar raken in hun zoektocht naar de beste kinderopvang, de beste school, en het beste jeugdboek vaak compleet het noorden kwijt. Het valt psychologen en pedagogen echter zwaar om daaraan consequenties te verbinden, zelf wanneer zij uiterst kritisch staan tegenover de maakbaarheidgedachte. Enkel nog meer onderzoek, nog meer kennis én nog meer ingrijpen zullen heil kunnen brengen, zo luidt doorgaans de redenering. De effecten van al die inspanningen worden echter vooral zichtbaar in een toename van de druk op kinderen en de pogingen hun leven tot in alle uithoeken te doorgronden en te controleren.

Gerrit Breeuwsma duidt ons streven naar het zo volledig mogelijk in kaart proberen brengen van kinderen als de obsessieve neiging 'het naadje van de kous' te willen weten. Het beeld van het transparante kind is een illusie, net zoals het beeld van een opvoeding die erin slaagt alles te voorspellen en te beheersen. Al in de jaren vijftig wees de bekende Nederlandse pedagoog Langeveld ons op het belang van de verborgen plaats in het leven van het kind. Kinderen hebben avontuur en risico nodig om zelfstandig te worden. Moeten langs het randje kunnen lopen en soms vallen, zodat ze door ervaring wijzer worden en zelfredzaam. Als opvoeder moeten en kunnen we dus niet alles weten of zien. Dat het gedrag van verkennende en spelende kinderen heel af en toe dramatisch afloopt, is onvermijdelijk, hoe lastig die gedachte ook is. Tegenover de speling van het lot, heeft de schuldvraag dan ook geen enkele zin.

Bruno Vanobbergen
Kinderrechtencommissaris

19 januari 2011